

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада, утворена згідно з рішенням Вченої ради Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України від 29.06.2023 року Протокол № 3 та згідно з наказом директора від 22 серпня 2023 року № 52 з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації здобувача Леонтьєва Івана Олеговича, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія» на підставі публічного захисту дисертації «Цивілізаційний вибір як фактор політичного життя сучасної України» 26 жовтня 2023 року.

Леонтьєв Іван Олегович, 1993 року народження, громадянин України, освіта повна вища.

У 2017 році закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю міжнародні відносини, східноєвропейські дослідження.

З 2018 по 2022 роки навчався в аспірантурі в Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України за спеціальністю 052 – Політологія. За період навчання здобувач в повному обсязі виконав індивідуальний навчальний план та план наукової роботи згідно з освітньою науковою програмою.

За час навчання в аспіранті підготував дисертаційну роботу на тему «Цивілізаційний вибір як фактор політичного життя сучасної України». Тема дисертації затверджена Вченою Радою Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України від 20 грудня 2018 року Протоколом № 6.

29 червня 2023 року На засіданні відділу політичної культури та ідеології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України дисертація Леонтьєва Івана Олеговича була рекомендована до захисту.

29 червня 2023 року на засіданні Вченої ради Інституту було ухвалено рішення про створення разової спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертації з присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки зі Спеціальності 052 – Політологія.

Науковий керівник: **Самчук Зореслав Федорович**, доктор філософських наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу політичної культури та ідеології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України.

Здобувачем опубліковано 6 наукових праць, із них – 1 розділ у збірнику наукових праць у співавторстві (особистий внесок – 50%):

1. Леонтьєв І. Змістовні межі категорії «політичне життя». *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2019. № 3-4 (99-100). С. 164–179.
2. Леонтьєв І. О. Місце категорії політичне життя в сучасній політичній теорії. *«Гілея: науковий вісник» : збірник наукових праць*. 2020. Вип. 154 (№ 3). С. 285–290.
3. Леонтьєв І. О. Критичний аналіз поняття «цивілізація». *«Гілея: науковий вісник» : збірник наукових праць. Ч3. Політичні науки*. 2020. Вип. 158 (№ 10). С. 7–13.
4. Леонтьєв І. О. Політико-онтологічні аспекти цивілізаційного вибору. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2020. Том 22 № 29. С. 98–107.
5. Леонтьєв І. О., Самчук З. Ф. Державна незалежність України у дзеркалах і задзеркаллях цивілізаційного вибору. *Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми* / за ред. О. Рафальського. Київ :Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. С. 43–80. (50%).
6. Leontiev I. Theoretical and Conceptual Gaps of European Civilizational Choice. Innovative Solutions in Modern Science. 2021. № 6 (50). Р. [1–20].

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Калакура Олег Ярославович, доктор політичних наук, професор зі спеціальності етнополітологія та державознавство, головний науковий співробітник відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, *позитивно оцінив результати дослідження*, висловив зауваження:

- у дисертації визначено принципи та критерії, на підставі яких доцільно здійснювати вибір з-поміж різних цивілізаційних альтернатив: прохання окремо назвати критерії, які впливають саме на політичне життя;

- у здійсненому дослідженні геополітичний контекст цивілізаційного вибору України латентно присутній у багатьох структурних компонентах дисертації, однак реалії, в яких Україна перебуває після 24 лютого 2022 року, спонукають до необхідності більш виразного формулювання авторської позиції: якою є питома вага геополітичного вибору в структурі значущих факторів цивілізаційного вибору сучасної України?

2. Кондратенко Олег Юрійович, доктор політичних наук, доцент по кафедрі міжнародної інформації, провідний науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, *надав позитивну рецензію* із зауваженням:

- навіть попри високий рівень аргументаційної переконливості дисертаційного дослідження, виконаного Леонтьєвим І. О., предметна

поліаспектність роботи обумовлює неусувність дискусійного поля – зокрема, це стосується діапазону цивілізаційних альтернатив, аналогій і можливостей. Наприклад, у другому розділі автором ґрунтовно висвітлено можливості та обмеження європейської, євразійської та питомо української цивілізаційних моделей, і хоча сукупна визначальність для політичного життя сучасної України саме цих цивілізаційних альтернатив не підлягає сумніву, однак, не варто ігнорувати той факт, що цивілізаційній історії відомі чимало інших цивілізаційних кейсів і know-how, які можуть виявитися доволі перспективними елементами цивілізаційного становлення України. Втім, треба розуміти, що йдеться не про критичну ваду здійсненого дослідження, а про сферу побажань і корекції дослідницької оптики на майбутнє.

3. Ляшенко Тетяна Михайлівна, доктор політичних наук, провідний науковий співробітник відділу політичних інститутів та процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, надала позитивну рецензію із зауваженням:

- попри високий кваліфікаційний рівень виконаної роботи її комплексний характер об'єктивно зумовлює деякі дискусійні аспекти, пов'язані з інтерпретаційною достатністю та аргументаційною збалансованістю. Зокрема, автор відштовхується від концептуального засновку, згідно з яким реальні цивілізаційні альтернативи для сучасної України пов'язані насамперед із суспільно-політичною еволюцією християнства. Попри поширеність і навіть узвичаєну стереотипність такого теоретико-концептуального підходу в сучасній західній політичній думці ця інтерпретаційна модель не є аргументаційно бездоганною, оскільки значний період культурно-цивілізаційного піднесення Європи припав на епоху античності. Яка в релігійно-конфесійному сенсі була своєрідним антиподом християнського середньовіччя та подальших історичних епох.

4. Руденко Юлія Юріївна, доктор політичних наук, доцент по кафедрі філософії, провідний науковий співробітник Науково-організаційного центру Національної академії СБ України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Попередній розгляд дисертації залишає відкритим питання щодо специфічної місії політики у сфері цивілізаційного генезису суспільства і оперування цивілізаційною складовою суспільного життя. Тобто чи існує певне покликання політики в питанні реалізації цивілізаційних перспектив і альтернатив суспільства, чи функціональна місія політичної вертикалі реалізується лише у наданні режиму найбільшого сприяння певним цивілізаційним пріоритетам, обраним за взірець науковцями і суспільно-політичною свідомістю?

2. З одного боку, автор нібито аргументовано доводить, що аспект цивілізаційного вибору є надзвичайно важливим для функціонування всіх сфер суспільно-політичного життя, а з іншого боку, відомо, що в наш час існує чимало країн, які досягли значних і навіть безпредентних успіхів у галузі забезпечення своєї політичної значущості, геополітичної суб'єктності та рівня соціально-економічного розвитку, не здійснюючи при цьому системних

мозкових штурмів щодо аналізу цивілізаційних альтернатив і здійснення цивілізаційного вибору. Така колізія потребує додаткового авторського роз'яснення.

3. Попри те, що автор цілком переконливо окреслив доцільність самодостатнього цивілізаційного проекту України й істотну сумісність цієї моделі з європейським цивілізаційним трендом, такий теоретико-концептуальний підхід є доволі новаційним, а тому він потребує більш чіткого й виразного аргументаційного забезпечення, а саме: які з європейських цивілізаційних імперативів чи атрибути є небажаними для України?

4. У підрозділі 3.3. автором у цілому переконливо висвітлені недоліки й вади поточного стану справ в царині інформаційного забезпечення цивілізаційного вибору України. Аргументаційна цінність цього аналітичного блоку була б значно вищою, якби дисертант ієрархізував за критерієм значущості виклики й небезпеки, з якими Україні доводиться мати справу в сегменті інформаційного забезпечення цивілізаційного вибору.

5. **Тімашова Вікторія Михайлівна**, доктор політичних наук, професор по кафедрі історії міжнародних відносин, професор у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, *надала позитивний відгук із зауваженнями:*

По-перше, залишається без відповіді запитання, чи існує певна політична навантаженість цивілізаційного генезису загалом і цивілізаційного вибору зокрема? А якщо взяти змістовно вужче й конкретніше, то в чому, власне, полягає сутність політичної складової цивілізаційного вибору – лише в тому, що політична еліта імплементує певні цивілізаційні пріоритети чи у виконання ще якихось функцій?

По-друге, аналізуючи різні цивілізаційні альтернативи, автор вдався до цілком об'єктивістського компаративного аналізу, зважуючи в кожному випадку як переваги, так і недоліки та очевидні чи вірогідні ризики. Виняток становить лише аргументація на користь самодостатнього цивілізаційного тренду України: попри переконливість аргументації на користь доцільноті саме такого цільового пріоритету, вкрай незначні аналітичні зусилля, зосереджені на ризиках цієї цивілізаційної альтернативи, порушують симетрію загалом бездоганного об'єктивістського підходу та потребують додаткових коментарів і пояснень.

По-третє, автор доволі переконливо стверджує, що цивілізаційний вибір здійснюється щонайменше на трьох рівнях: по-перше, індивідуальної, корпоративної і масової свідомості, по-друге, спеціалізованої (наукової) свідомості, по-третє, політико-управлінської вертикалі держави. Так само не викликає заперечень, що за відсутності зусиль з імплементації цивілізаційного вибору на рівні політико-управлінського протекціонізму залишатиметься незавершеним і неповноцінним. Однак практично невисвітленим залишився аспект суб'єктності й достатності теоретико-концептуального супроводу цивілізаційного вибору – іншими словами, чия і на якому рівні аргументаційної переконливості аргументація може вважатися достатньою

для того, щоб політико-управлінська вертикаль вважала такий вердикт керівництвом до дії?

По-четверте, у підрозділі 3.1. автором виразно змальована історична зумовленість регіональної цивілізаційної неоднорідності сучасного українського суспільства. На жаль, у своїй аргументації автор обмежився лише зовнішніми впливами на різні регіони України впродовж кількох попередніх століть, натомість внутрішні причини й новітня історія України доби державної незалежності залишилися невисвітленими. Це може означати одне з двох: або автор вважає такі причини неістотними, або ігноруванням цього проблемного аспекту політична думка створюватиме сприятливе середовище для його подальшого поглиблення.

По-п'яте, на більш ретельну увагу автора заслуговує аспект етапності здійснення цивілізаційного вибору, а саме: яка черговість суспільно-політичних кроків забезпечує реалізацію на практиці оптимальної моделі цивілізаційного вибору? І наскільки така оптимальна модель інваріантна – іншими словами, чи існує універсальна оптимальна модель цивілізаційного вибору, чи все-таки на практиці доводиться мати справу з моделями, які є оптимальними лише для конкретно-історичних випадків?

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційна робота Леонтьєва Івана Олеговича на тему «Цивілізаційний вибір як фактор політичного життя сучасної України» присвячене актуальній теоретико-праксеологічній проблемі, яка істотною мірою визначає як поточний суспільно-політичний статус-кво в Україні, так і динаміку розвитку держави й суспільства на оглядову перспективу. Дисертація є самостійно виконаним, актуальним і виразно структурованим дослідженням, спрямованим на досягнення поставленої мети – систематизацію і критичний аналіз уявлень про цивілізаційний вибір, про значення цивілізаційного вибору для політичного життя сучасної України і про принципи та критерії, на підставі яких доцільно здійснювати вибір з-поміж різних цивілізаційних альтернатив. У виконаному дослідженні застосовано методологічні принципи й підходи, що забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного пізнання предметної сфери. Отриманим результатам дослідження притаманні виразні ознаки наукової новизни, вони є достовірними й аргументаційно переконливими.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів визначається актуальністю, новизною і висновками здійсненого дослідження. Наукові положення дисертації можуть слугувати теоретико-методологічною основою для коректного розуміння принципів і факторів взаємозумовленості політики та цивілізаційної визначеності, причинно-наслідкових зв'язків такої взаємодії, а також розкриття багатоманітних змістово-функціональних аспектів. Змістовна квінтесенція виконаного дослідження сприяє систематизації уявлень про тісний корелятивний зв'язок політики та цивілізаційної сфери, їхнє покликання й цільові пріоритети функціонування.

Одержані наукові результати надають сфері знань про значущість цивілізаційного вибору для політичного життя сучасної України критеріальної виразності й аргументаційної переконливості. Вони підлягають коректній екстраполяції на аналогічну предметну сферу інших країн – тобто їм притаманне універсальне методологічне значення. Висновки дослідження можуть бути використані для подальших наукових досліджень, у навчальних курсах із політології, у сфері формування політичної культури громадян України.

За кількісним параметром і якісним рівнем публікацій, а також апробацією на наукових заходах дисертація «Цивілізаційний вибір як фактор політичного життя сучасної України» повною мірою відповідає умовам, встановленим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор, **Леонт'єв Іван Олегович**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Результати відкритого голосування:
«За» – 5 членів ради.
«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада, утворена згідно з рішенням Вченої ради Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України від 29.06.2023 року Протокол № 3 та згідно з наказом директора від 22 серпня 2023 року № 52 з метою прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації здобувача Леонт'єва Івана Олеговича, присуджує **Леонт'єву Івану Олеговичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради Олеся О. Я. Калакура

